

Η διαστρέβλωση αρχαίων ελληνικών εννοιών στο χριστιανικό λεξιλόγιο

☒ Σύμφωνα με τα όσα αναφέρει στο έργο του «Statistik des neutestamentlichen Wortschatzes» (Zurich 1958), ο Robert Morgenthaler, περί στατιστικών στοιχείων αναφορικά με τη γλώσσα της Καινής Διαθήκης, η τελευταία αριθμεί 5.436 λέξεις, από τις οποίες οι 3.000 προέρχονται από το λεξιλόγιο της αρχαίας ελληνικής. Από τις υπόλοιπες, οι 1.900 διατυπώθηκαν για πρώτη φορά από τους συγγραφείς της Καινής Διαθήκης, οι 491 είναι δημιουργήματα της μετακλασικής γραμματείας, ενώ οι 45 είναι ξένες. Η κατηγοριοποίηση αυτή, βέβαια, είναι εντελώς συμβατική, αφού μία εις βάθος γλωσσολογική εξέταση δύναται ν' αποδείξει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των λέξεων (τόσο της Καινής Διαθήκης, όσο και της μεταγενέστερης εκκλησιαστικής και πατερικής γραμματείας), όπως αναφέρει και ο διδάκτωρ της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Λουκάς Χ. Φίλης από το βιβλίο του «Η γλώσσα της Καινής Διαθήκης» (Αθήνα, 1984), «προέρχεται γλωσσικά και εννοιολογικά από τον χώρο της ελληνικής σκέψεως και διανοήσεως και συντίθεται για να αποτελέσει ολοκληρωμένη έννοια, με τον καθαρά ελληνικό τρόπο διατυπώσεως».

Ωστόσο, το θρησκευτικό πνεύμα της χριστιανικής γραμματείας σε συνδυασμό με την αναμφισβήτητη επιρροή της γλώσσας στον ψυχισμό του ανθρώπου, οδηγεί στην αλλοίωση, ή εν πολλοίς ολοκληρωτική διαστρέβλωση του εννοιολογικού τους περιεχομένου, καθώς άνευ αναφοράς στον Θεό, καταντούν κενές νοήματος στη συνήθη χρήση τους έως σήμερα.

Ακολουθούν ως παραδείγματα, ορισμένες από τις λέξεις αυτές με αντιπαραβολή της προτέρας και νεώτερης (χριστιανικής) σημασίας τους ...

Αγάπη: Στα αρχαία ελληνικά, εκ του «άγαμαι» και του ποιητικού τύπου του «αγάζομαι» (=θαυμάζω, παραξενεύομαι). Στη χριστιανική γραμματεία έλαβε την έννοια, όχι μόνον της αντιθέσεως προς το μίσος, αλλά και της φιλότητος, υπό την σκέπη όμως του Θεού, κατά τους βιβλικούς συγγραφείς.

Άγγελος: Στα αρχαία ελληνικά, αυτός που κομίζει μήνυμα, ο αγγελιαφόρος. Στον Χριστιανισμό (αλλά και στον Ιουδαϊσμό και στο Ισλάμ), οι άγγελοι είναι

υπερκόσμια όντα, μέσω των οποίων ο Γιαχβέ κάνει γνωστή την βουλή του στους θνητούς.

Αγιότητα: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε την αγνότητα, ενίοτε όμως σήμαινε και τη μιαιρότητα. Περαιτέρω έλαβε τη σημασία της αφιερώσεως στον Θεό.

Αδελφοσύνη: Παράγεται εκ του «αδελφός» (ο προερχόμενος από την ίδια μήτρα - δελφύς=μήτρα). Έφθασε να σημαίνει την «εν Πνεύματι Αγίω» αποκλειστικά αδελφική σχέση όλων των θνητών εχόντων ως πατέρα τον Θεό.

Αιωνιότητα: Στα αρχαία ελληνικά, η λέξη ήταν δηλωτική του μεγάλου χρονικού διαστήματος, της εποχής ή της ηλικίας, ανάλογα με την περίπτωση χρήσεώς της. Η σημασία της στο χριστιανικό λεξιλόγιο είναι αυτή της ατελεύτητης ζωής στην υπερκόσμια διάσταση του Γιαχβέ.

Αλήθεια: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε το μη αποκεκρυμμένο, την πραγματικότητα. Και μόνο η θεολογική αναφορά στον Θεό ως απόλυτη «Αλήθεια» υστερεί ως προς την αποδεικτική πλευρά, καθώς η υφή της έννοιας «αλήθεια» {α-λήθω=λανθάνω) προϋποθέτει τη σαφή και αντικειμενική απόδειξη.

Αμαρτία: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε την αποτυχία, την αστοχία. Ο όρος σημαίνει πλέον την κακοπραγία που αντιβαίνει στη θεία βούληση.

Αρετή: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε την παλικάριά, την γενναιότητα. Η χριστιανική της έννοια, είναι η συμμόρφωση με όσα εντέλλεται ο Θεός.

Δαίμονας: Στα αρχαία ελληνικά, η θεότητα. Η αρνητική σημασία της λέξεως σήμερα, συνίσταται στην ταύτισή της με το κακό πνεύμα. Δαίμονες επίσης ονομάζονταν και οι ψυχές των ανθρώπων, που αποτελούσαν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ θεών και θνητών.

Διάβολος: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε τον συκοφάντη, τον ψευδώς κατηγορών. Η προσωποποίησή του και η σημασία που έλαβε έκτοτε, δεν χρήζουν σχολιασμού.

Δόγμα: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε τη γνώμη, την απόφαση, το ψήφισμα. Στο χριστιανικό λεξιλόγιο η λέξη σημαίνει την μη επιδεχόμενη αμφισβήτηση της αυθεντικής θεωρίας περί Θεού.

Εκκλησία: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε τη συνέλευση του δήμου. Έχει πλέον την έννοια του συνόλου των πιστών στον Θεό.

Ελπίδα: Στα αρχαία ελληνικά, η προσδοκία, η αναμονή. Η αναφορά της ελπίδας στον Θεό, την κατατάσσει μεταξύ των τριών βασικών χριστιανικών αρετών (πίστη, ελπίδα, αγάπη).

Ευλογία: Στα αρχαία ελληνικά, ο έπαινος, το εγκώμιο. Σήμερα έφθασε να σημαίνει την ιερατική ευχή και την θεϊκή τύχη, έγκριση, βοήθεια ή ανταμοιβή.

Εωσφόρος: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε τον φωτοδότη, αυτόν που φέρει την αυγή της ημέρας. Ήταν προσωνύμιο του θεού Απόλλωνα. Το μίσος κατά του Ελληνισμού υπήρξε η αίτια ταυτίσεώς του με τον Σατανά.

Θεός: Στα αρχαία ελληνικά, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, η λέξη προκύπτει εκ του ρήματος «θέω»* (=δράμω, σπεύδω, τρέχω). Η ετυμολογία της λέξεως, φανερώνει την ανθρωπομορφική, περί θεών, αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων. Κατόπιν, «θεός» εκλήθη το εξωσυμπαντικό-υπερκόσμιο ον (Γιαχβέ), που κατά τη σημιτική αντίληψη εξουσιάζει τον κόσμο.

[* Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο («Ευτέρπη», 52), η λέξη προκύπτει από το ρήμα «τίθημι» («θεοὺς δὲ προσωνόμασαν σφέας ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον»)].

Κοινωνία: Στα αρχαία ελληνικά, η συναναστροφή, η επικοινωνία. Οι συγγραφείς της Εκκλησίας περιορίζουν την αρχική ευρύτητα αυτής της έννοιας στη σχέση μεταξύ πιστού-Θεού και πιστών μεταξύ των.

Κόλαση: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε την τιμωρία. Ο αρχαίος αυτός δικανικός όρος, έφθασε να σημαίνει τον τόπο ή την μέθοδο τιμωρίας των μη υπάκουων στον Γιαχβέ, μετά τον θάνατό τους.

Λόγος: Η λέξη ήταν πολυσήμαντη. Η κύρια έννοιά της, ωστόσο, είναι αυτή του νόμου λειτουργίας του σύμπαντος. Στη χριστιανική Θεολογία σημαίνει αφ' ενός τον νόμο δημιουργίας του σύμπαντος (τον Λόγο του Θεού ως ενσάρκωση του οποίου φέρεται ο Ιησούς, ως ενδιάθετος Λόγος) κι αφ' ετέρου τον προφορικό ή γραπτό λόγο των βιβλικών προσώπων και συγγραμμάτων.

Πίστη: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε την αξιοπιστία, την εμπιστοσύνη. Στη θρησκευτική της χρήση, η έννοια επιτείνεται με την αποδοχή του Θεού ως απολύτου κυρίου και την υποταγή σ' αυτόν.

Πνεύμα: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε το φύσημα, την πνοή, την αναπνοή. Στη φιλοσοφία εφέρετο ενίστε και ως το ανώτερο μέρος της ψυχής ή κάτι

κεχωρισμένο απ' αυτήν. Στην χριστιανική θρησκεία σημαίνει το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος ως ομοούσιο με τα δύο άλλα και ουσιαστικά την ψυχή του κάθε ανθρώπου.

Σωτηρία: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε τη διάσωση από κίνδυνο. Στο χριστιανικό λεξιλόγιο σημαίνει τη λύτρωση από τα διαβολικά δεσμά του κόσμου και την διά της υπακοής στον Θεό αποφυγή της Κολάσεως.

Χάρη: Στα αρχαία ελληνικά, σήμαινε την εύνοια, τη γοητεία, το θέλγητρο, την αίγλη. Στο χριστιανικό λεξιλόγιο ως γνώρισμα του Θεού και των αγίων, απαντά με την πρώτη σημασία, καθώς οι υπόλοιπες...απαγορεύονται.

Οι αλλαγές των νοημάτων στα παραπάνω λήμματα είναι έκδηλες και αναμφισβήτητες. Η βασικότερη συνέπεια αυτών, δεν είναι μόνο οι παρανοήσεις στη χρήση λέξεων σαν αυτές, αλλά κυρίως η αποκοπή των χρηστών της ελληνικής γλώσσας από τις γενετικές απαρχές της. Συνεπώς το επιχείρημα ότι η συγγραφή της Βίβλου και της πατερικής γραμματείας στα ελληνικά, έσωσε και τη γλώσσα μας από αφανισμό είναι μάλλον αδόκιμο. Ακριβέστερο θα ήταν, εάν ελέγετο ότι ο Χριστιανισμός της Ανατολής έσωσε ένα ελληνικό λεξιλόγιο, αλλά παρήλλαξε ή διαστρέβλωσε εσκεμμένα το νόημα των λέξεων, δίδοντας σ' αυτές άλλο περιεχόμενο, αυτό που συνέφερε στο δόγμα.

Μάριος Μαμανέας

(Δημοσίευση περιοδικού «Δαυλός»)